

व्यसनाधीनता - उपचाराची गरज असलेला एक आजार

सामान्यतः सर्वांना 'व्यसनाधीनता' म्हणजे एक वाईट सवय आहे असेच वाटत असते. . परंतु , जागतिक आरोग्य संस्थेने याला एक 'आजाराचा' दर्जा दिला आहे , कारण या विकारात खालील प्रमाणे सर्व 'आजार' असल्याची लक्षणे दिसतात.

यांच्यात स्वतःची अशी काही चिन्हे आणि लक्षणे दिसतात ---

- त्याचे स्वतःचे असे परिणाम असतात
- हा एक आयमस्वरूपी व वाढत जाणारा आजार आहे
- याला उपचाराची गरज आहे

व्यसनाधीन व्यक्तीचे उपचार दोन स्तरांवर होतात- एक बाह्यरुग्ण म्हणून आणि आंतररुग्ण म्हणून .

बाह्यरुग्ण - रुग्ण जर आजाराच्या पहिल्या टप्प्यात असेल , तर त्याला बाह्यरुग्ण म्हणून उपचार देणे शक्य असते. कारण या अवस्थेत नशेपासून लांब राहणे त्याला सोपे असते. . नुसती औषधे देऊन आणि समुपदेशन करून त्याला पुरेसे उपचार होऊ शकतात.

आंतररुग्ण- रुग्ण जेव्हा आजाराच्या दुसऱ्या टप्प्यात असतो तेव्हा त्याचा ताबा पूर्णपणे सुटलेला असतो. .आणि नाश थांबवणे किंवा त्या वेड्या ओढीला बळी न पडणे हे त्याला जमत नाही . याशिवाय या दुसऱ्या टप्प्यात रुग्णामध्ये रुग्णास विथड्रॉवल्सची लक्षणे दिसू लागतात. जसे भास होणे, भीती, चिंता, अस्वस्थापना, दुखणे, व भूक आणि झोपेवर परिणाम होणे. कधी कधी याहून गंभीर स्वरूपाची लक्षणे दिसतात-जसे कि डेलिरियम किंवा झटके येणे. हि अवस्था त्या रुग्णाच्या जीवाला धोकादायक ठरू शकते, कारण अशा परिस्थितीत रुग्णाची सहनशक्ती आणि प्रतिकारशक्ती खूप कमी झालेली असते. आणि म्हणून त्याला संसर्गजन्य आजार किंवा इतर गुंतागुंतीचा त्रास होऊ शकतो.. यामुळे त्याला दवाखान्यात दाखल करून उपचार करावे लागतात. .

या उपचारादरम्यान सर्वप्रथम त्याला निर्विष करणे आवश्यक असते आणि त्याच्या विथड्रॉवल्स वर काम करणेकेले जाते. याला ७ ते २१ किंवा काही वेळेस त्याहून अधिक वेळ लागू शकतो. तो कोणता अमली पदार्थ किती काळ , दिवसातून किती वेळा, किती प्रमाणात सेवन करतो आणि त्याची एकूण तब्बेत अशी आहे यावर अवलंबून असते.

एकदा त्याची प्रकृती स्थिरावली, कि मग त्याच्या मानसिक, भावनिक विकारांवर काम करावे लागते- कारण हाच तर त्याच्या आजाराचा मुख्य भाग आहे. जो त्याच्यात व्यसनाची तीव्र ओढ आणि प्रबळ इच्छा निर्माण करते. .या प्रक्रियेत त्यांचा दृष्टिकोन व विचारांची दिशा बदलणे व त्याच्या वागणुकीत बदल घडवून आणणे - म्हणजे नव्याने या सर्व गोष्टी शिकणे याचा समावेश असतो. आणि म्हणूनच या उपचाराला वेळ लागतो. या प्रक्रियेनंतर ह्या माणसात अंतर्बाह्य बदल घडणे अपेक्षित असते.

तर या गोष्टीमुळे अशा रुग्णाला दाखल करून त्याच्यावर योग्य ते उपचार करणे महत्वाचे आहे.

परंतु हे करण्यात काही मोठ्या अडचणी खालील स्वरूपात येतात---

- आजार बाबत अज्ञान
- याकडे एक 'सामाजिक कलंक' म्हणून बघणे
- एक अत्यंत कठीण अशी नकारात्मक भूमिका

पण एक लक्षात ठेवा, कि जितक्या लवकर तुम्ही कोणत्याही विकारावर उपाय कराल, तितकेच तो लवकर आणि पूर्णपणे किंवा बहुतांशी बारा होऊ शकतो. तसे न केल्यास तो वाढत जाणार हे आपल्याला विसरून चालणार नाही.

यामुळे रुग्णाचे शारीरिक, मानसिक, भावनिक, आर्थिक, समाजक, नोकरीविषयक किंवा शैक्षणिक नुकसान होत असते. . म्हणूनच एकाद्या व्यसनाधीन व्यक्तीला वेळेवर योग्य ते उपचार देणे अत्यावश्यक